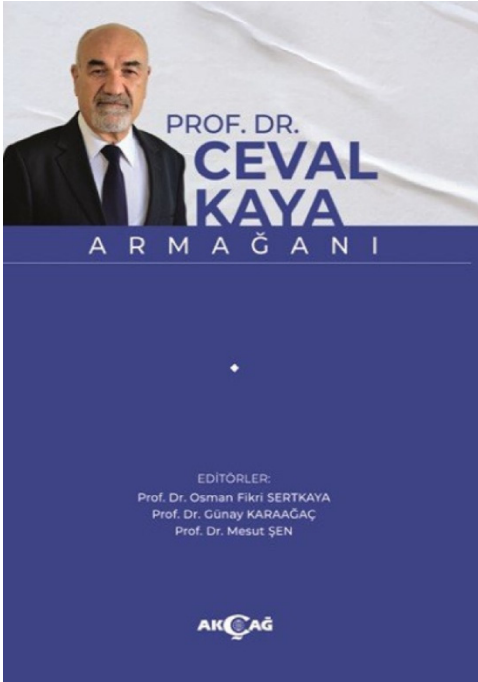

Ed. Osman Fikri SERTKAYA, Günay KARAAĞAÇ, Mesut ŞEN, **Ceval Kaya Armağanı**. Akçağ Yayınları, Ankara, 2022, 570 sayfa. ISBN: 978-605-342-721-6.

İsmail EKİCİ*

Türklük Bilimi araştırmalarına yaptığı önemli katkılarla bilinen Prof. Dr. Ceval KAYA için meslektaşlarının yazmış olduğu çalışmalarla bir armağan kitap oluşturulmuştur. Kitap, Prof. Dr. Osman Fikri SERTKAYA, Prof. Dr. Günay KARAAĞAÇ ve Prof. Dr. Mesut ŞEN editörlüğünde hazırlanmış olup içerisinde toplam

29 bilimsel çalışma barındırmaktadır. Çalışmalar, Prof. Dr. Ceval Kaya'nın uzmanlık alanı olan Eski Uygurca olmak üzere Türkçenin farklı dönemlerine ait eserler, yazmalar ve dilsel yapılar üzerine etimolojik, semantik ve söz varlığı izahlarının yanında bazı ifadeler için okuma önerileri, dönemler hakkında kültürel çıkarımlar ve dilsel özellikler üzerine katkılar sunar. Bu bilimsel yazıların yanında kitap içerisindeki ilk üç yazı şu şekildedir: **1.** Osman Fikri SERTKAYA *Sunuş (9-12)*, **2.** Tuncer GÜLENSOY *Ceval Kaya'nın Hayatı ve Eseleri (13-28)*, **3.** Enver TÖRE *Türkiye'de İlim Adamı Olabilmek: Köyden İlimin Zirvesine Prof. Dr. Ceval Kaya (29-36)*. Bu kitap değerlendirilirken Prof. Dr. Ceval Kaya'ya armağan edilen her bir çalışmanın içeriği kısaca aktarılmıştır. Bu içerik aktarımı, tanıtma amacıyla

olup çalışmaları araştırmacıların dikkatine sunar. Çalışmalar hakkında bilgi verildikten sonra kitap hakkında genel bir değerlendirme yapılmıştır.

4. Ferruh AĞCA - Kenan AZILI - *Eski Uygur Türkçesi'nde Derecelendirme ve Miktar Belirleyicisi Olarak aŋ (> 'aŋ) Sözcük Birimi ve Türevleri Üzerine (37-52)* adlı makalede sıfatları niceleyerek derecelendiren sözcüksel işaretlerden olan aŋ sözcük biriminden türeyen sözcüklerin anlamları ve yapıları incelenerek bu sözcük birimin niceleyici ve çokluk özelliğine dönüşümü ele alınmıştır.

* Doktora Öğrencisi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (TÜRKİYE), E-posta: i.ekici@outlook.com / ORCID ID: 0000-0001-6941-6731.

5. Mustafa **ARGUNŞAH** - *Harezmi Türkçesi Kur'ân Tercümesi (Meşhed Nüshası 293) Yayını Üzerine Görüşler I. Müstensihinden Kaynaklanan Yanlışlıklar* (53-84) çalışmasında Harezmi Türkçesi Kur'ân Tercümeleleri içerisinde olan Yusuf el-Ebâriyy oğlu Muhammed tarafından tamamlanan hem satır altı çeviri hem de tefsirden oluşan 239 numaralı Meşhed Nüshası'nın müstensihinden kaynaklanan yanlışlara dikkat çekilmiştir. Karahanlı Türkçesiyle yazılmış bir çeviriden kopya edilen eserde müstensihinden Karahanlı Türkçesine yeterince hâkim olmamasından kaynaklanan bazı yanlışlar tespit edilmiştir.

6. Erhan **AYDIN** - *Tonyukuk Yazıtının Yazımı ve Yazım Hataları Üzerine Notlar* (85-102) adlı yazıda Tonyukuk yazıtının coğrafi olarak farklı olmasına rağmen diğer yazıtlarla birlikte Orhon Yazıtları içerisinde anılmasının söz varlığı bakımından bazı sözcüklerin atlanmasına neden olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle yazıtın sunduğu verilerin hem söz varlığı hem de diyalektik bağlamındaki önemine vurgu yapılmıştır. Çalışmada yazıtla ilgili veriler "*Yazıtı Unutulmuş Sözcükler*", "*Harflerdeki Eksik Yazım ve Hatalar*", "*Farklı Harf Şekillerinin Kullanımı*" ve "*Sözcük Tekrarı*" başlıkları altında incelenmiş ve yazıttaki hataların kaynakları üzerine görüşler verilmiştir.

7. Mehmet **AYDIN** - *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi'nde Türkçenin Renkleri* (103-112) başlıklı çalışmada *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi'nde* yer alan bilgilerin ve bilgilerin sunuş şeklindeki zenginliğin önemi üzerine durulmuştur. Baştan sona özgün ve 17. yüzyılın konuşma dilini bütün hatlarıyla yansıttığı belirtilen eser üzerine daha çok çalışma ve okuma yapılmasının gerekliliği açıklanmıştır.

8. Mihriban **AYDIN** - *Sarı Uygur Araştırmalarının Ustası Chen Zongzhen (陈宗振) ve Türkolojiye Katkıları* (113-134) makalesinde Sarı Uygurca, Çağdaş Uygurca, eski Türk yazıtları, Karahanlı Dönemi eserleri ile Çin'deki etnik diller üzerine önemli çalışmalara imza atan Chen Zongzhen'in hayatı, eserleri ve çalışma konuları sunulmuştur.

9. Saidbek **BALTABAYEV** - *Harezmi Türkçesiyle Yazılmış Tenzîlî's-Sâlihîn Üzerine Tespitler* (135-152) yazısında iki nüshası bulunan *Tenzîlî's-Sâlihîn* adlı eserin müellif meselesi, eser üzerine yapılmış çalışmalar, eserin nüshaları ve nüsha farklılıkları, dili, içeriği, ses ve şekil özellikleri ortaya konmuş; bazı tespitler yapılmış ve eserin yazıldığı dönem ve saha ile ilgili çıkarımlarda bulunulmuştur.

10. Ertan **BESLİ** - *Ata "ata, baba" Kelimesinin Kökeni Üzerine* (153-162) makalesinde *ata* sözcüğünün kökeni, tarihi ve çağdaş Türk lehçeleri ile dünya dilleri bağlamı içerisinde açıklanmaya çalışılmıştır.

11. Ümit Özgür **DEMİRCİ** - *Kutb'un Hüsrev ü Şîrîn'indeki Oğuzca Unsurlar* (163-210) adlı çalışmada söz konusu eser ve yazar hakkında kısa bilgiler verildikten sonra Oğuz Türkçesinin özelliklerinden hareketle Kutb'un *Hüsrev ü Şîrîn* mesnevisinde geçen Oğuzca özellikler 19 maddede sıralanmıştır.

12. B. Atsız **GÖKDAĞ** - Osman **KABADAYI** - *Türk Dünyası Edebiyatında Kurtuluş Savaşı* (211- 254) yazısında Türkistan'daki Türk aydınlarının Anadolu Türklerinin I. Dünya Savaşı'ndan Millî Mücadele dönemine kadar olan mücadelelerine olan maddi ve manevi desteği vurgulanmıştır. Bu aydınlar içerisinde Ahmet Cevat, Mağcan Bekenoğlu Cumabay, Abdülhamit Süleyman Çolpan ve İsmail Sarıbay Uulu'ya ait şiirler mücadelenin yansımaları olarak ele alınmıştır.

13. Ayşegül **GÖZEL** - *Uygurca PWDY- Üzerine* (255-262) çalışmasında Eski Uygurcada fonetiği ve etimolojisi problemleri olarak görülen ve Eski Türkçe

çalışmalarında *bödi-* ve *büdi-* şeklinde okunan sözcüğün çağdaş lehçelerdeki görünümü de dikkate alınarak sözcüğün okunuşu ve etimolojisi üzerine bir öneri sunulmuştur.

14. Bülent GÜL - İsmail İLGIN - Eski Türkçe Apam Birök ve Tağı Birök Yapıları (263-290) başlıklı makalede ok/ök enklitiğinin kendinden önceki sözcüklere gelerek yeni anlam ve görevlere sahip olabildiğine örnek olan *apam birök* ve *tağı birök* yapılarının etimolojik ve semantik özellikleri üzerinde detaylı bir şekilde durulmuştur. Sözlükselleşen bu yapıların oluşturulan korpus bağlamında kazanmış olduğu anlamlar ortaya konmuştur.

15. Günay KARAAĞAÇ - Çalap ve Çelebi Sözlerinin Kaynağı (291-298) başlıklı çalışmada söz konusu sözcüklerin kökeni hakkında mevcut görüşler verilmiş olup sözcüğün Türkçe olduğuna yönelik etimolojik ve semantik açıklama yapılmıştır.

16. Zeki KAYMAZ - Kadı Burhaneddin Divanı'nda Kökteş Fiiller (299-314) yazısında Kadı Burhaneddin'in üslup özelliğini yansıtan kökteş fiiller şairin divanında tespit edilmiş ve anlamlarının açıklaması verilmiştir.

17. Fatih KURTULMUŞ - İber Yarımadasında Yaşayan Bazı Türkçe Kelimeler Üzerine (315-334) çalışmasında Federico Corriente tarafından yazılan *İspanyolca, Portekizce, Katalanca Galiçya Dili ve Kindred Dillerinde Bulunan Arapça ve Alıntı Kelimeler Sözlüğü'nün* içerisinde yer alan ve daha önce değinilmeyen Türkçe kelimeler ele alınmış ve ulaşılan yargılar sıralanmıştır.

18. Dai MATSUİ - Bir Eski Uygur Duvar Metnine Göre Koço Uygur Krallığında Budist Manastırların Himayesi (335-346) isimli makalede Simone-Christiane Raschmann tarafından yayımlanan Eski Uygurca duvar metinlerine ait fragmanlardan biri olan III 379 numaralı metnin tercümesi yapılmış ve metinden hareketle dönem ve Budist Uygur rahipler hakkında bazı çıkarımlar sunulmuştur.

19. Aysima MİRSULTAN - Albert von Le Coq und der Wang von Lükçün (347-360) yazıda Doğu Türkistan'ın en güçlü isimlerinden olan Lükçün valisinin Almanlarla bilhassa Albert Le Coq ile ilgisi ortaya konmaya çalışılmıştır.

20. Mustafa ÖNER - Bugünkü Kıpçak Türkçesinde Yeni Sözcükler (361-370) adlı makalede Tatarca, Başkurtça, Kazakça ile Özbekçede Sovyet dönemi ve sonrasında söz varlığındaki değişim ve yenileşme, neolojizm bağlamında ortaya konmuştur.

21. Klaus RÖHRBORN - Transkription und Etymologie (371-378) yazısında transkripsiyon, transliterasyon ve etimolojik transkripsiyon bağlamında, etimolojisi açık ve etimolojisi belirsiz bazı sözcükler üzerinde durulmuştur.

22. Ayşegül SERTKAYA - Mutsumi Sugahara'nın Uygur Harfli Tezkire-i Evliyâ Yayımı Üzerine (379-390) isimli çalışmada araştırmacı, zikredilen yayımı kendi hazırladığı metinle karşılaştırmış; transliterasyon ve transkripsiyonda gördüğü farklılıkların bir kısmını tablolaştırarak vermiştir.

23. Osman F. SERTKAYA - Yırtıcı Kuş Resmi Etrafındaki Uygur Harfli Metinler (391-398) adlı makalede Topkapı Sarayı Müzesindeki bir albümün içerisinde yer alan ve üzerinde yırtıcı bir kuş ile Uygurca kayıtlar bulunan bir sayfanın yazıları hakkında bilgiler verilmiş, yazıların muhtemel doğru aktarımı ve anlamlandırılması yapılmıştır.

24. Mesut ŞEN - Eski Türkçede Kapalı e (è) Meselesi (399-410) makalesinde Türkçede ve Türkçenin dönemlerinde varlığı tartışmalı olan kapalı e /è/ konusuna farklı bir yönden yaklaşmış ve sesin çağdaş Türk lehçelerindeki durumu ortaya konmuştur.

25. Serkan ŞEN - *Eski Türkçe'den Yunus Emre'ye Hatır Sorma İfadeleri Bağlamında "sayru" ve "sayıklamak" Sözcüklerinin Kökeni Üzerine* (411-422) çalışmasında Türklerin hâl hatır sorma kültürünün bağlamı ortaya konmuş ve buna bağlı olarak sözcüklerin kökeni hakkında bir kanaate varılmıştır.

26. Yaşar ŞİMŞEK - *Meşhed Nüshası Türkçe Kur'an Tercümesinin Söz Varlığı Üzerine Notlar (III)* (423-442) adlı yazı, zikredilen nüsha ile ilgili yapılan incelemelerin devamı niteliğindedir. Nüshada tespit edilen bazı sözcükler üzerine etimolojik izahat yapılmış, 6 örnek hapax (tek örnek) olarak değerlendirilmiş ve söz varlığının önemi bakımından nüshaya dikkat çekilmiştir.

27. Sultan TULU - *Dede Korkut Kitabı Günbed-i Kâbus Elyazmasında 'Şuhâr Oklar' Üzerine* (443-454) çalışmasında söz konusu tamlamada geçen "suhar" sözcüğünün çeşitli okumalarına ve etimolojisine dair görüşler verilmiştir. Sözcükle ilgili olan, ok ve okçulukla bağlantısı bulunan ve soyu tükenmekte olan bir kuş türü üzerinden sözcüğün kökeni ve semantiği açıklanmak istenmiştir.

28. Erdem UÇAR - *Orijinal Resimleriyle Birlikte Altun Yaruq'un St. Petersburg Yazmasından Üç Parça (R-M: 695/17-24, 201-202 ve 345-346) (355-496)* adlı çalışmada zikredilen parçaların orijinal resimleri ilk kez verilmiş ve daha önce neşredilen bu parçalar yeniden neşredilmiştir.

29. Hülya UZUNTAŞ - *Dede Korkut Kitabı'nın Dresden ve Vatikan Yazmalarında Geçen Bayburd/t Hisarın Beyinin Adına Dair Bir Değerlendirme* (497-517) makalesinde söz konusu adın izahı sözlük ve Osmanlı arşiv belgelerinden hareketle yapılmıştır. Yunancaya dayandırılan sözcüğün Ermenice varyantlarının telaffuzuyla okunabileceği vurgusu yapılmıştır.

30. Emek ÜŞENMEZ - *The Chagatai Manuscripts in the British Library* (518-534) makalesinde British Library'de bulunan bazı Çağatay el yazmaları üzerinde durulmuştur. Kütüphanedeki 200'e yakın Çağatay el yazmalarının herhangi bir kataloğunun bulunmamasına ve Çağatay sözlüklerinin Türkçenin söz varlığı için önemli kaynaklar olabileceğine dikkat çekilmiştir.

31. Hüseyin YILDIZ - *Eski Türkçe çı/şı 'ıslak, nemli' Kelimesinin Kökeni ve Türevleri Üzerine* (535-554) başlıklı yazıda çeşitli dönem metinlerinde tanıklanan ve gözden kaçtığı düşünülen söz konusu sözcüğün etimolojisi Çinceye dayandırılmış ve türevleri üzerine bilgiler verilmiştir.

32. Peter ZİEME - *Verlorene Fragmente aus einer vorrede zum altuigurischen altun yaruq sudur* (555-570) makalede *Altun Yaruq*'un ön sözündeki kayıp parçalar üzerine durulmuştur. Paylaşılan parçaların transkripsiyonu ve tercümesi yapılmış olup çalışmanın sonunda ilgili parçaların görselleri yer almıştır.

Armağan kitap içerisinde bulunan çalışmalar Türklük Bilimi araştırmaları için önem arz etmekte, armağanın önemini ve anlamını daha da pekiştirmektedir. Çalışmalar, Türkçenin farklı dönemlerine ait dilsel yapıların etimolojisine, söz varlığına, semantiğine; Türklük Bilimi için önemli sayılan şahısların katkılarına, bazı yazmaların ve eserlerin dilsel özelliklerine yer vermesiyle konu ve bakış açısı yönünden zenginlik oluşturur. Çalışmaların öneminden söz ederken çalışmaların sunumu ve basımı üzerinde de durmak gerekir. Kitabın içindeki yazıların *sunuş*, *Prof. Dr. Ceval Kaya hakkında bilgiler* ve *bilimsel çalışmalar* şeklinde bölümlendirilerek düzenlenmemiş olması başka bir deyişle bilim insanı hakkındaki bilgilerin ve ona armağan edilen çalışmaların sayı sistemine göre tek bölüm şeklinde verilmesi, kitabın tertibini basit ve karışık kılmıştır.

Kitap, ilk bölümü *sunuş*, *bilim insanının hayatı*, *bibliyografyası* ve *hakkındaki diğer bilgiler*; ikinci bölümü *bilimsel çalışmalar* olacak şekilde tasarlanabilirdi. Ayrıca kitabın sonraki basımlarında düzeltilmesi düşünülen, bazı çalışmalarda yazar soyadının yanlış yazılması, sayfa aralıklarının yanlış gösterilmesi, farklı yazı tipleri ve yazım yanlışları gibi bazı noktalara da vurgu yapmak gerekir. Nitekim bu unsurlar, çalışmaların ve kitabın teşekkülündeki amacı ve önemi etkileyecek düzeyde olmamıştır. Kitabın hazırlanması için emek veren başta Prof. Dr. Osman Fikri SERTKAYA, merhum Prof. Dr. Günay KARAAĞAÇ ve Prof. Dr. Mesut ŞEN olmak üzere kıymetli yazılarından ötürü tüm araştırmacılar ve kitabın yayımını yapan Akçağ Yayınları, alan yazına yaptıkları bu önemli ve anlamlı katkıdan dolayı teşekkürü hak etmektedirler.

